

УДК 351.74-051:005.336.2]:159.98

Світлана Калаур

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
ORCID ID 0000-0001-8099-9392

Михайло Денисовський

Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола
ORCID ID 0000-0002-2265-4190
DOI 10.24139/2312-5993/2022.07-08/068-079

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОФІЦЕРА ПОЛІЦІЇ: МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ

Метою статті є розкриття сутнісної характеристики терміну «професійна компетентність офіцера поліції» та визначення особливостей методичних та практичних аспектів її формування за допомогою тренінгу. Пошук інформації проводився в наукометричних базах даних Web of Science, Scopus, Google Scholar, Research Gate, а її опрацювання здійснювалося з використанням методів аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення якісних даних. Розкрито сутність поняття «професійна компетентність офіцера поліції», що означає систему індивідуально сформованих за час професійної підготовки і неформальної освіти та практичної службової діяльності професійних знань, умінь і навичок, які становлять інтровертні механізми виконання службових завдань. Встановлено, що саме тренінг є ефективним засобом розвитку професійної ідентичності та професійної компетентності поліцейських. Визначено принципи проведення тренінгу з поліцейськими (активності, відкритого зворотного зв'язку, «тут і тепер», довірливості та щирості у спілкуванні, персоніфікації висловлювань, конфіденційності, неприпустимості критики особистості). Структура тренінгу передбачає вступну частину; інструктаж учасників; активні дії; паузи для психологічного налаштування; обговорення, аналіз, інтерпретацію ситуацій, ігор, вправ; підведення підсумків, рефлексію; завершення та моніторинг результатів тренінгу.

Ключові слова: професійна компетентність, професійна компетентність офіцера поліції, офіцер поліції, поліцейські, формування, неформальна освіта, тренінг.

Постановка проблеми. Становлення нової української державності, що відбувається на тлі змін складних соціально-політичних умов, військових дій у країні, супроводжується масштабними перетвореннями у Національній поліції України, де ключова роль у оновленні кадрової політики належить удосконаленню змісту, форм і методів навчання та виховання співробітників поліції. Як показує практика, співробітник Національної поліції України, виконуючи професійно-службові завдання, постійно стикається з непередбачуваними ситуаціями, позитивне вирішення яких залежить

від рівня його підготовки. Розвиток поліцейського, як правило, носить горизонтальний характер: відбувається розширення та поглиблення його професійної компетентності (знає більше за інших, вміє краще за інших щось робити, може дати слушну пораду тощо). Це природний шлях розвитку від молодого фахівця до досвідченого фахівця.

Проблемі формування професійної компетентності курсантів – майбутніх співробітників Національної поліції України у закладах вищої освіти останнім часом приділяється особлива увага. Реформування системи правоохоронних органів та пов'язані з цим зміни з метою, завданнями та змістом професійної діяльності співробітників поліції, потреба в наявності у офіцера поліції сформованої професійної компетентності вже на стадії закінчення закладу вищої освіти, зумовлюють постановку нових завдань перед педагогікою в галузі теорії та методики професійної освіти. Впровадження компетентнісного підходу в систему неформальної освіти призводить до актуалізації проблеми модернізації її змісту, вдосконалення методів та педагогічних технологій особистісного виховання офіцерів поліції та цілеспрямованого формування їхньої професійної компетентності. Ми переконані, що саме використання компетентнісного підходу може сприяти посиленню практичної складової неформальної освіти.

Слід наголосити на тому, що неформальна освіта передбачає зростання потенціалу особистості поліцейського. Одне із завдань сучасної освіти в нашій країні – створити систему безперервної освіти для співробітників Національної поліції України. У цьому випадку слід зосередити увагу на підвищенні інтересу до таких форм, як неформальна та інформальна освіта.

Перші визначення неформальної освіти були представлені Ф. Кумбсом та М. Ахмедом, які до неформальної освіти віднесли будь-яку організовану навчальну діяльність за межами формальної освіти та визначили її як окрему діяльність, що спрямована на служіння суб'єктам навчання та реалізує особистісні цілі навчання. Неформальну освіту можна ще назвати додатковою. Вона мотивована самим поліцейським, його внутрішніми потребами, оскільки він сам обирає тему запропонованих заходів, серед яких особливою популярністю користуються консультації, дистанційні тренінги, онлайн-конференції, конкурси, вебіари, майстер-класи з використанням сервісів Web 2.0. В сучасних умовах дистанційного навчання неформальна освіта стала особливо затребуваною.

Можна з упевненістю говорити про те, що правоохоронна діяльність належить до професій підвищеного ризику і характеризується одним із найвищих рівнів екстремальності та професійного стресу. Психологічні проблеми, що виникають під час вирішення завдань підрозділами Національної поліції України і суттєво знижують ефективність своєї діяльності, вимагають проведення особливого виду професійної підготовки, орієнтованої на досягнення високого рівня професійної компетентності офіцерів поліції задля ефективного виконання службових обов'язків.

Цікавим вважаємо досвід Великої Британії та Німеччини, які активно й системно впроваджують тренінгові технології у підготовку поліцейських, завдяки чому розвиваються їхні здібності, професійна компетентність та професіоналізм, формується позитивне ставлення до себе, навколишніх та до професії «поліцейський».

Аналіз актуальних досліджень. Проблема професійної підготовки співробітників Національної поліції України широко представлена в науковій літературі. Більша частина досліджень виконана в рамках юридичної науки, в них аналізуються адміністративно-правові аспекти міжнародного співробітництва у сфері підготовки поліцейських (Серединський, 2021); теоретичні та практичні проблеми адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки управлінських кадрів Національної поліції України на основі вивчення досвіду поліції країн ЄС (Кузьменко, 2021). Цікавими для нашого дослідження є дисертації, в яких аналізується підготовка майбутніх працівників органів внутрішніх справ до соціальної та виховної роботи з підлітками (Федоренко, 2008); подано результати цілісного порівняльно-педагогічного аналізу професійної підготовки персоналу Федеральної поліції Німеччини та обґрунтовано можливості використання ідей німецького досвіду в освітньому процесі закладів вищої освіти України (Ісаєва, 2021); обґрунтовано педагогічні умови формування фізичної витривалості у майбутніх офіцерів національної поліції у процесі фахової підготовки (Боровик, 2020).

Українські дослідники В. Барко (Барко, 2004), В. Лефтеров (Лефтеров, 2012), Л. Мороз (Мороз, 2007), Попова (Попова, 2003), О. Шломін (Шломін, 2020) пропонують впроваджувати тренінгові технології для професійного навчання та розвитку поліцейських. Проте, методичні та прикладні засади використання сучасних тренінгових

технологій у професійній підготовці та неформальній освіті офіцерів поліції залишаються недостатньо розробленими.

Мета статті – розкрити сутнісну характеристику терміну «професійна компетентність офіцера поліції» та визначити особливості методичних та практичних аспектів її формування за допомогою тренінгу.

Методи дослідження. Під час визначення досліджуваної проблеми ми застосовували методи аналізу і синтезу, порівняння та узагальнення, теоретичні методи, пов'язані з вивченням управлінської, педагогічної наукової літератури, періодичних видань. Пошук інформації здійснювався в електронних базах даних, таких як Google Scholar, Web of Science, Scopus, Research Gate українських і зарубіжних веб-сайтах, присвячених проблемі педагогічного менеджменту. Науковий пошук охоплював: теоретико-методологічний аналіз змісту наукової дефініції «професійна компетентність офіцера поліції»; розгляд методичних і практичних аспектів, які є вагомими для формування і вдосконалення професійної компетентності офіцера поліції за допомогою тренінгу.

Виклад основного матеріалу. Вивчення наукової літератури дає підстави констатувати значну кількість трактувань поняття «професійна компетентність» (Діденко, 2014; Литвин, 2018; Торічний, 2012). Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених компетентнісному підходу в освіті, між вченими немає єдності щодо тлумачення цього терміну. Так, О. Торічний вважає, що професійна компетентність – це якісна характеристика ступеня оволодіння поліцейськими професійною діяльністю, що передбачає усвідомлення своїх прагнень до діяльності, уявлень про власну соціальну роль, оцінку особистісних рис та якостей як майбутнього фахівця, співставлення результатів такої оцінки з об'єктивними вимогами до обраної діяльності, регулювання на цій підставі професійного становлення, зростання, самовдосконалення (Торічний, 2012).

На думку О. Діденка, компетентність, як комплексна особистісна категорія, означає практичну готовність та здатність людини діяти у певній галузі; вона охоплює теоретичні знання, уявлення, вміння, навички, мотиви, цінності та передбачає наявність практичного досвіду. Підтримуємо вченого в тому, що ефективність підготовки поліцейських залежить від обраного підходу до навчальної діяльності (Діденко, 2014). Поділяємо позицію В. Литвин у тому, що професійною компетентністю офіцера поліції є система індивідуально сформованих

за час професійної підготовки і неформальної освіти та практичної службової діяльності професійних знань, умінь і навичок, які становлять інтровертні механізми виконання службових завдань (Литвин, 2018).

Наголосимо на тому, що формування професійної компетентності поліцейського передбачає актуалізацію та поглиблення комплексу знань, вдосконалення умінь і навичок під час професійного навчання, яке здійснюють поетапно та відповідно до ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» (ЗУ, 2015).

Професійне навчання поліцейських передбачає первинну професійну підготовку, підготовку у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, післядипломну освіту та службову підготовку (Бондаренко, 2018). На нашу думку, вдосконалення професійної компетентності офіцерів поліції необхідно здійснювати саме у процесі неперервної неформальної освіти. Йдеться про навчання шляхом поглиблення, розширення та оновлення професійних знань, умінь і навичок на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду.

Підтримуємо В. Бондаренко й В. Данильченко в тому, що процес удосконалення професійної компетентності офіцера поліції у системі неформальної освіти передбачає такі етапи: 1) усвідомлення поліцейським необхідності професійного розвитку та вдосконалення; 2) формування та планування індивідуальної стратегії розвитку професійної компетентності; 3) безпосередня практична діяльність щодо реалізації поставлених завдань, що сприятимуть розвитку професійної компетентності офіцера поліції; 4) аналіз та коригування діяльності з розвитку професійної компетентності офіцера поліції (Бондаренко, Данильченко, 2021).

Компетентного офіцера поліції відрізняє здатність проявляти психологічну стійкість і приймати грамотні рішення в складних умовах, своєчасно використовувати прийоми психологічної саморегуляції емоційного стану, обирати саме ті прийоми спілкування, які сприятимуть встановленню психологічного контакту з громадянами та товаришами по службі, попереджувати і позитивно розв'язувати конфлікти у процесі вирішення оперативно-службових завдань. Сформувати і розвинути професійну компетентність, засвоїти специфіку рольової поведінки співробітника поліції, виробити впевнений стиль спілкування у різних ситуаціях професійної діяльності допоможе спеціальний інструментарій, який успішно використовують як у формальній, так і неформальній освіті. Йдеться про запровадження у

процес неформальної неперервної освіти офіцерів поліції особистісно-орієнтованих тренінгів професійного розвитку, спрямованих на формування та вдосконалення професійної компетентності.

Сьогодні немає узгодженості серед науковців у розумінні сутності тренінгу. Представимо найбільш поширені наукові підходи до цього поняття. Так, тренінг трактують як:

—«нетрадиційну форму організації навчання, спосіб організації активності його учасників для здобуття спеціальних знань, вироблення на цій основі умінь і навичок, необхідних для професійної діяльності» (Сорока, 2016, с. 261);

—навчальну програму або набір процедур в результаті здійснення яких організм здатен на визначену реакцію (реакції) або участь у складній діяльності, що потребує спеціальних умінь;

—метод, що дає змогу отримати стійкий позитивний ефект, допомагаючи засвоїти нові, ефективні форми поведінки (Вачков, 1999);

—метод group-counseling (групового консультування), активне групове навчання навичок спілкування: від навчання професійно корисних навичок до адаптації нової соціальної ролі з корекцією Я-концепції та самооцінки (Парыгин, 1999).

Підтримуємо В. Лефтерова в тому, що інтенсивне інтерактивне навчання під час тренінгу дає змогу його учасникам за короткий термін опанувати значний обсяг інформації та закріпити отримані знання, вміння, навички, норми і цінності на практиці (Лефтеров, 2012).

Слід зазначити, що особистісно-орієнтовані тренінги створюють необхідні умови для запуску механізмів саморозвитку особистості та розкриття соціально-психологічного потенціалу. Професійна самосвідомість формується на початкових етапах професійного самовизначення та надалі впливає на можливості його особистісної та професійної самореалізації. Повністю підтримуємо О. Макарову в тому, що саме тренінг є ефективним засобом розвитку професійної ідентичності та професійної компетентності поліцейських. Окрім цього, він дає змогу осмислити своє професійне призначення, усвідомити себе як професіонала та визначити власні життєві та професійні перспективи (Макарова, 2021, с. 398).

Під час організації та проведення тренінгових занять поліцейські повинні бути проінформовані про основні принципи, дотримання яких дасть змогу зберегти довірчу атмосферу та забезпечити очікуваний результат. Учасникам необхідно роз'яснити такі принципи як-от:

принцип активності, принцип відкритого зворотного зв'язку, принцип «тут і тепер», принцип довірливості та щирості у спілкуванні, принцип персоніфікації висловлювань, принцип конфіденційності, принцип неприпустимості критики особистості тощо.

У нашому баченні, тренінгові заняття складаються з комплексу узгоджених вправ, спрямованих на формування, розвиток та корекцію професійно важливих характеристик офіцера поліції, що сприятиме розвитку професійної компетентності. Тренінг буде ефективнішим в разі використання в ньому ігрових, дискусійних, психодіагностичних, презентаційних, експериментальних, психотехнічних методів та методів зворотного зв'язку. Загалом тренінгові заняття мають бути спрямовані на вирішення низки важливих завдань:

1) розвиток концентрації, розподіл та перемикання уваги, формування навичок ефективної «зйомки» інформації, розвиток спостережливості та зорової пам'яті, розвиток інтелектуальних здібностей та вміння аналізувати інформацію;

2) збільшення потенціалу особистісних ресурсів, що забезпечують стресостійкість співробітників поліції; навчання ефективного використання активних адаптивних стратегій на основі оцінки стресора; навчання методів емоційно-вольової саморегуляції, розвиток емоційної самосвідомості;

3) пробудження інтересу та мотивації до самопізнання, саморозвитку та самовдосконалення власної особистості;

4) розвиток професійної компетентності, здібностей аналізувати та прогнозувати поведінку правопорушників, професійні ситуації взаємодії з громадянами та товаришами по службі, адекватно сприймати себе та оточуючих.

Поділяємо думку В. Лефтерова про те, що структура тренінгу може бути представлена таким чином: вступна частина; інструктаж учасників; активні дії; пауза для психологічного налаштування; обговорення, аналіз, інтерпретація ситуацій, ігор, вправ; підведення підсумків, рефлексія; завершення тренінгу; моніторинг результатів тренінгу (Лефтеров, 2012).

У контексті нашого дослідження важливими є висновки, зроблені В. Лефтеровим щодо впливу різних тренінгів на особистісно-професійний розвиток фахівців екстремальних професій, серед яких особливе місце займають співробітники Національної поліції України. Дослідник визначив універсальні тренінгові ефекти (табл. 1).

Таблиця 1

Універсальні тренінгові ефекти (за В. Лефтеровим)

Тренінгові ефекти	Сутнісна характеристика
1. Емоційно-енергетичний ефект	Учасники тренінгу переживають широкий спектр емоційних станів. Під час проведення тренінгу відбуваються емоційні сплески, таким чином відбувається оновлення емоційної сфери та звільнення від деструктивних емоційних станів
2. Соціально-комунікативний ефект	На тренінгу відбувається розвиток комунікативних якостей, умінь і навичок, унаслідок чого підвищується професійна та інші компетентності офіцерів поліції
3. Ефект прагнення самоактуалізації	Переоцінюється минулий досвід і аналізується теперішній, формуючи таким чином оптимістичне відношення до майбутнього. Поліцейські проявляють бажання якомога повніше реалізувати свої потенційні можливості та ресурси
4. Ефект адекватної саморефлексії	У результаті участі в тренінгу у поліцейських виробляється позитивне усвідомлення і прийняття своєї індивідуальності та самоцінності
5. Ефект перенесення у практичне життя	Продукти тренінгу допомагають регулювати поведінку поліцейських у різноманітних ситуаціях повсякденного життя і професійної діяльності
6. Пролонгований ефект	Позитивні ефекти від тренінгу є доволі стійкими й тривалими, мають відстрочений характер, проявляються через певний проміжок часу після проходження тренінгу
7. Ефект загального індивідуально-професійного прогресу	Учасники тренінгу отримують життєствердний імпульс, що спонукає до розвитку й самовдосконалення, саморегуляції та творчого пошуку

Окрім тренінгових ефектів критеріями ефективності професійно-орієнтованих тренінгів можуть бути:

- 1) розвиток готовності до розкриття особистісного потенціалу, до самореалізації та самовдосконалення у сфері професійної діяльності;
- 2) прагнення до професійного самозбереження та довголіття;
- 3) подолання професійно-моральної деформації особистості шляхом саморозвитку особистості та актуалізації професійного самовдосконалення.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У підсумку зазначимо, що соціально-психологічні тренінги розвитку сприяють удосконаленню таких метапрофесійних якостей, як креативність, рефлексивність, асертивність (впевненість у собі), толерантність, які є складовими професійної компетентності офіцерів поліції. Саме тренінгові форми у процесі неформальної освіти роблять

доступними для поліцейського все більш складні професійні завдання, забезпечують його адаптацію до актуального стресового середовища з урахуванням специфіки стадій професійного розвитку, відновлення та підтримки працездатності, підвищення ефективності та безпеки праці, сприяють розвитку особистості професіонала.

Окрім цього, під час тренінгових занять поліцейські отримують широкий спектр емоційних переживань, набувають чуттєво-практичного досвіду у сфері особистого життя, соціальній взаємодії та професії. Відбувається трансформація, що спричиняє розвиток, який продовжується за межами тренінгового заняття і переноситься у площину реального життя, у професійну сферу поліцейського.

Наші подальші наукові розвідки будуть стосуватися вивченню потенціалу інноваційних арт-терапевтичних технологій у підготовці офіцерів поліції, а також зосередимо увагу на питаннях вдосконалення професійної компетентності офіцерів ювенальної превенції, які працюватимуть з неповнолітніми правопорушниками.

ЛІТЕРАТУРА

- Барко, В. І. (2004). *Теоретико-психологічні засади управління персоналом органів внутрішніх справ* (автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.06). Київ. (Barko, V. I. (2004). *Theoretical and psychological principles of personnel management of internal affairs bodies* (DSc thesis abstract). Kyiv).
- Бондаренко, В. В. (2018). *Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями* : монографія. Київ. (Bondarenko, V. V. (2018). *Professional training of patrol police officers: content and prospective directions*. Kyiv).
- Бондаренко, В. В., Данильченко, В. А. (2021). Совершенствование профессиональной компетентности сотрудников патрульной полиции в системе последипломного образования. *Подготовка кадров для органов внутренних дел в современных условиях в высших учебных заведениях специального назначения: состояние и перспективы* : Материалы международной научно-практической конференции. Режим доступа : <https://www.pa.edu.az/upload/PA-100-Konfrans%20materiallar%C4%B1-Kitab-%C3%A7ap%20olunmu%C5%9F%20variant-26.05.2021.pdf#page=345> (Bondarenko, V. V., Danylchenko, V. A. (2021). *Improving the professional competence of patrol police officers in the postgraduate education system*. Training of personnel for internal affairs bodies in modern conditions in higher educational institutions of special purpose: state of affairs and perspectives: Materials of the International Scientific and Practical Conference. Retrieved from: <https://www.pa.edu.az/upload/PA-100-Konfrans%20materiallar%C4%B1-Kitab-%C3%A7ap%20olunmu%C5%9F%20variant-26.05.2021.pdf#page=345>).
- Боровик, М. О. (2020). *Педагогічні умови формування фізичної витривалості у майбутніх офіцерів національної поліції у процесі фахової підготовки* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Старобільськ. (Borovyk, M. O. (2020). *Pedagogical conditions for the formation of physical endurance in future*

- officers of the national police in the process of professional training* (DSc thesis abstract). Starobilsk.
- Вачков, І. В. (1999). *Основи технології групового тренінгу*. М. : Издательство Ось-89. (Vachkov, I. V. (1999). *Fundamentals of group training technology*. Moscow .: Izdatelstvo Osi-89).
- Діденко, О. В. (2014). Особливості впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку майбутніх офіцерів у ВНЗ. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 3. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2014_3_6 (Didenko, O. V. (2014). Peculiarities of the implementation of the competence approach in the professional training of future officers in universities. *Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine*, 3. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2014_3_6).
- Закон України «Про національну поліцію» (*Law of Ukraine "On the National Police"*) (2015). Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
- Ісаєва, І. Ф. (2021). *Професійна підготовка персоналу Федеральної поліції Німеччини* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Хмельницький. (Isaeva, I. F. (2021). *Professional training of the personnel of the Federal Police of Germany* (PhD thesis). Khmelnytskyi.
- Кузьменко, І. Г. (2021). *Організаційно-правові засади професійної підготовки управлінських кадрів поліції в країнах ЄС* (дис. канд. юрид. наук: 081). Київ. (Kuzmenko, I. G. (2021). *Organizational and legal principles of professional training of police management personnel in EU countries* (PhD thesis). Kyiv.
- Лефтеров, В. (2012). Особистісно-професійний розвиток фахівців екстремальних видів діяльності засобами психологічного тренінгу. *Психологія і суспільство*, 2, 91–107. (Lefterov, V. (2012). Personal and professional development of specialists in extreme types of activities by means of psychological training. *Psychology and Society*, 2, 91–107).
- Литвин, В. В. (2018). Формування та розвиток професійної компетентності патрульного поліцейського. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 1(106). 277–288. (Lytvyn, V. V. (2018). Formation and development of professional competence of a patrol policeman. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*. 1(106). 277–288).
- Макарова, О. П. (2021). Застосування активних методів навчання у процесі підготовки майбутніх працівників поліції. *Харківський національний університет внутрішніх справ: 20 років у статусі національного* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 2 берез. 2021 р.) / редкол.: В. В. Сокурєнко (голова), Д. В. Швець (заст. голови), О. М. Бандурка та ін. ; упоряд. В. А. Греченко ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС. (Makarova, O. P. (2021). Application of active learning methods in the process of training future police officers. *Kharkiv National University of Internal Affairs: 20 years in the status of national: materials of the international science and practice conf.* 472).
- Мороз, Л. І. (2007). *Професійно-психологічний тренінг у становленні особистості фахівця (на прикладі працівників ОВС)* : Монографія. Івано-Франківськ: ЗАТ «Надвірнянська друкарня». (Moroz, L. I. (2007). *Professional and psychological training in the formation of the personality of a specialist (on the example of employees of the Internal Affairs*. Ivano-Frankivsk: Nadvirnyanska printing house).

- Парыгин, Б. Д. (1999). *Социальная психология*. СПб. (Parygin, B. D. (1999). *Social psychology*. St. Petersburg).
- Попова, Г. В. (2003). Перспективні напрямки застосування тренінгу в системі підготовки фахівців правоохоронної сфери. *Теорія та досвід застосування тренінгових технологій у практичній психології* : матер. Всеукр. наук.-прак. конф., 22 лист. 2003 р. Київ. К. : КІВС. 85–90. (Popova, G. V. (2003). Prospective areas of training application in the system of training law enforcement specialists. *Theory and experience of using training technologies in practical psychology: materials of Vseukr. science-practice conferences*. Kyiv. 85–90.
- Серединський, І. В. (2021). *Адміністративно-правові аспекти міжнародного співробітництва у сфері підготовки поліцейських* (дис. канд. юрид. наук: 12.00.07). Київ. (Seredynskiy, I. V. (2021). *Administrative and legal aspects of international cooperation in the field of police training* (PhD thesis). Kyiv.
- Сорока, О. В. (2016). *Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій* (дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04). Тернопіль. (Soroka, O. V. (2016). *Theoretical and methodological principles of training future primary school teachers for the use of art therapy technologies* (PhD thesis). Ternopil.
- Торічний, О. В. (2012). *Теорія і практика формування військово-спеціальної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі навчання*. Хмельницький : Нац. акад. ДПСУ. (Torychnyi, O. V. (2012). *Theory and practice of formation of military-special competence of future border guard officers in the training process*. Khmelnytskyi).
- Федоренко, О. І. (2008). *Підготовка майбутніх працівників органів внутрішніх справ до соціальної та виховної роботи з підлітками* (автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.04). Луганськ. (Fedorenko, O. I. (2008). *Training future employees of internal affairs bodies for social and educational work with teenagers* (PhD thesis). Luhansk.
- Шломін, О. Ю. (2020). *Психологічні особливості професіогенезу працівників підрозділів превентивної діяльності національної поліції України* (автореф. дис. канд. псих. наук: 19.00.06). Харків. (Shlomin, O. Yu. (2020). *Psychological features of professional development of employees of units of preventive activities of the National Police of Ukraine* (PhD thesis). Kharkiv.

SUMMARY

Kalaur Svitlana, Denysovskiy Mykhailo. Professional competence of a police officer: methodical and practical aspects of formation by means of training.

The article's purpose is to reveal the essential characteristics of the term "professional competence of a police officer". Its purpose is also to determine the peculiarities of methodical and practical aspects of its formation with the help of training. It was carried out the search for information in scientometric databases Web of Science, Scopus, Google Scholar, Research Gate. It was carried out its processing using the methods of analysis, synthesis, comparison and generalization of qualitative data. The scientific search covered: theoretical and methodological analysis of the content of the scientific definition "professional competence of a police officer"; consideration of methodological and practical aspects that are important for the formation and improvement of the professional competence of a police officer with the help of training.

The article systematizes information about the essence of professional competence. It is revealed the meaning of the concept of "professional competence of a police officer". It means a system of professional knowledge, abilities and skills that

are individually formed during professional training and informal education and practical service activities. They constitute introverted mechanisms for the performance of official tasks. It is believed that improving the professional competence of police officers should be carried out in the process of continuous non-formal education.

It has been established that training is an effective means of developing the professional identity and professional competence of police officers. Preference is given to personally oriented professional development trainings. There are defined the principles of conducting training with police officers (activity, open feedback, "here and now", trustworthiness and sincerity in communication, personalization of statements, confidentiality, inadmissibility of personal criticism). The structure of the training involves the presence of mandatory elements: an introductory part; instruction of participants; active actions; pauses for psychological adjustment; discussion, analysis, interpretation of situations, games, exercises; summing up, reflection; completion and monitoring of training results. It is convinced that the training will be more effective if it uses game, discussion, psychodiagnostic, presentation, experimental, psychotechnical methods and feedback methods.

Key words: *professional competence, professional competence of a police officer, police officer, policeman, non-formal education, training.*

УДК 378.01/.09:[373.011.3-051:331.54]](477)(043/3): 303.7

Наталія Коваленко

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ORCID ID 0000-0003-2854-2461

DOI

МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ РАННЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНО-ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті подано обґрунтування сутності, процедури та висвітлено результати застосування методу морфологічного аналізу до виявлення психолого-педагогічних умов формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проєктно-тренінгових технологій у системі професійно-педагогічної підготовки закладів вищої освіти: розвиток рефлексивності майбутніх учителів у корпоративному середовищі закладу вищої освіти; створення навчально-наукового педагогічного проєкту, який інтегрує вивчення навчальної дисципліни, організацію навчальної педагогічної практики, здійснення науково-педагогічного дослідження; взаємодія закладу вищої освіти та закладу загальної середньої освіти на всіх етапах створення та реалізації навчально-наукового педагогічного проєкту; використання тренінгових технологій навчання в навчально-науковому педагогічному проєкті.

Ключові слова: *морфологічний аналіз, психолого-педагогічні умови, рання професійна ідентичність майбутніх учителів, формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів, професійно-педагогічна підготовка, педагогічна система формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів.*